

Construction, design, and psychometric properties of questionnaire of students' parents participation facilitators in the school's family training courses

Mina Mohebbi¹, Mojtaba Ashouri², Fatemeh Alizadeh Maralani³, Tahereh Elahi⁴

1. Assistant Professor, Department of Psychology and Counselling, Farhangian University, Tehran, Iran. E-mail: Minamohebbi@cfu.ac.ir

2. Ph.D. in Educational Psychology, Faculty of Education and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran. E-mail: Ashoori15@yahoo.com

3. M.A. in Educational Psychology, Faculty of Education and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran. E-mail: Alizadeh.maralani@gmail.com

4. Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran. E-mail: Telahi@znu.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article history:
Received 06 August 2024
Received in revised form
03 September 2024
Accepted 11 October
2024
Published Online 23
September 2025

Keywords:
validity and reliability,
facilitators of parental
participation,
family training courses

ABSTRACT

Background: Schools are considered the main educational institution and the successful performance of this institution cannot be achieved without the strong presence and comprehensive participation of parents. On the other hand, parents are children's first teachers, and the importance of their participation and empowerment in educational courses is not hidden from any education experts and policymakers.

Aims: The purpose of this study was to construct, design, and investigate the psychometric properties of Questionnaire of Students' Parents Participation Facilitators in the School's Family Training Courses.

Methods: The research method was a mixed exploratory research. In the first phase of the study, research method was qualitative and used the theme analysis. However, in the quantitative phase, a descriptive study of the developmental-applied type was designed and conducted. The statistical population in the qualitative phase include all specialists in family psychology and psychometrics in Zanjan province; The sample consisted of 12 experts who were selected using available sampling method until theoretical saturation was reached. The statistical population in the quantitative section consisted of all parents of students in the Zanjan province in the academic year 2020-2021. The sample consisted of 2217 parents of students who were selected by stratified random sampling method. The collected data were analyzed using exploratory and confirmatory factor analysis using SPSS.26 and AMOS.24 software.

Results: The results of the face and content validity of the questionnaire were confirmed qualitatively and quantitatively. Also, the results of exploratory factor analysis were extracted and named on the items of this questionnaire using the principal component method, five factors named «personal and family facilitators», «school-related facilitators», «facilitators related to the teacher and the content of the courses», «parents' preferences and needs», and «parents' external motivations» were extracted and named. The consistency of the questionnaire using Cronbach's alpha method for each of the factors was higher than 0.60. The findings of confirmatory factor analysis also showed that the Parental Participation Facilitator Questionnaire is relevant to the data ($p < 0.001$).

Conclusion: The results of this research showed that the mentioned questionnaire can be used by researchers in the field of family and education as a valid and reliable instrument.

Citation: Mohebbi, M., Ashouri, M., Alizadeh Maralani, F., & Elahi, T. (2025). Construction, design, and psychometric properties of questionnaire of students' parents participation facilitators in the school's family training courses. *Journal of Psychological Science*, 24(151), 55-75. [10.52547/JPS.24.151.55](https://doi.org/10.52547/JPS.24.151.55)

Journal of Psychological Science, Vol. 24, No. 151, 2025

© The Author(s). DOI: [10.52547/JPS.24.151.55](https://doi.org/10.52547/JPS.24.151.55)

✉ **Corresponding Author:** Mina Mohebbi, Assistant Professor, Department of Psychology and Counselling, Farhangian University, Tehran, Iran.

E-mail: Minamohebbi@cfu.ac.ir, Tel: (+98) 9149574099

Extended Abstract

Introduction

Over the years, parents' engagement in schools project drawing the attention of education professionals. In this regard, several theories have examined and explained the importance of relationship between home and school. One model in this regard is provided by Hoover-Dempsey and Sandlers (2005). According to this model, parents' choice of involvement is influenced by their a) motivational and personal beliefs like parental self-efficacy and role constructions, b) their perceptions of invitations for involvement from child and school, and c) their perceived life context like self-perceived knowledge, skills, time and energy. However, evidence have indicated that the families' participation in schools is low. The most important way to increase parents' participation in school is to increase knowledge and skills regarding their participation issues (Zanjanizadeh et al., 2015). Others believe that parents' participation are more influenced by psychological factors (Hosseini Niaz, 2013; Yazdkhahsti & Abbaszadeh, 2007). In this respect, family education courses, including parents' and teachers' association, are considered as an important educational field for the parents of students in our country's educational system (Azad Marzabadi & Zaarei, 2018); The goals of the family education curriculum in the elementary school include: promotion of media literacy, knowledge regarding life skills and children's development, the role of parents' participation in school project, and awareness about principles of education (Gharanjik et al., 2022). Education curriculum content for higher grades and adolescence years include educational, social-cultural, spiritual and physical-health related needs (Azad Marzabadi & Zarei, 2018). With respect to parents' participation in family education courses, research evidence reveals the positive outcome of this program in children. Therefore, based on the above findings as well as considering the importance of empowering all the individuals regarding educational issues, the aim of the present study was to design and examine the psychometric characteristics of questionnaire of students' parents participation

facilitators in the school's family training courses held by the Zanjan Province' Parents and Teachers Association.

Method

The method of this research is applied, and in terms of methodology, it is a mixed exploratory study. This study was implemented in two-phases. The purpose of this research, was the design and validation of the questionnaire of Students' Parents Participation Facilitators in the School's Family Training Courses. In this respect, two-phases of sampling were executed. In the qualitative phase, in order to prepare the initial items of the research questionnaire, thematic analysis was conducted. The statistical population in this phase include all specialists in family psychology and psychometrics in Zanjan province. The samples of this phase were comprised of 12 psychology and psychometric specialists familiar with the concepts of education and family empowerment. The samples were selected using available sampling method. In the quantitative phase, the designed questionnaire was validated. In this phase, the statistical population consisted of all the parents of students studying in schools in the province of Zanjan in the academic year of 2020-2021. Stratified random sampling was used to select participants. In this way, according to the existing classes in the population (i.e. educational region, gender, educational level and whether the students' school is in an urban environment or a rural area), 2217 parents of students (1745 mothers and 472 fathers) were selected as the research samples and entered the study. Meanwhile, an exploratory factor analysis was performed on 1217 individuals and a confirmatory factor analysis was performed on 1000 parents of students.

Instrument

Questionnaire of Students' Parents Participation Facilitators in the School's Family Training Courses: This questionnaire consisted of 50 questions on a 6 point Likert scale from "not at all"= 0, to "extremely"= 5. The current questionnaire consists of five subscales which are: "personal and family facilitators" (includes 18 items), "Facilitators related to school" (includes 13 items), "Facilitators related to the instructor and the content of the courses"

(includes 10 items), "Parents' preferences and needs" (includes 6 items), And finally, the subscale of "parents' external motivations" (includes 3 items). It should be noted that all 50 items of this questionnaire are positive sentences and none of them have a negative score.

Results

A) Findings of the qualitative phase of the research: In order to analyze the data in the qualitative phase, (i.e. the data obtained from interviews with experts and thematic literature), the method of theme analysis and Brown and Clarke (2006) coding was used. 60 questions were obtained from the analysis of the Delphi technique and experts' opinions. After examining the items several times by the professors and conducting peer review, the numbers of statements in the questionnaire were reduced to 55 items. These statements were designed in the form of a six-point Likert scale of not at all (score 0), very little (score 1), little (score 2), to some extent (score 3), a lot (score 4) and extremely (score 5). It should be noted that Kendall's coefficient of agreement was obtained at the significant level of 0.86 which indicated a strong consensus among experts.

B) Findings of the quantitative phase of the research: The quantitative phase of the research includes checking the face validity and content validity, then checking the reliability, and finally the construct validity of the questionnaire. Following the method recommended by Boateng et al. (2018), questionnaire's face validity was evaluated qualitatively. The results of this study showed the face validity of the questionnaire designed by qualitative method. Content Validity Ratio (CVR) and Content Validity Index (CVI) were used to check the content validity of the questionnaire. For this purpose, the content validity ratio questionnaire and the content validity index were sent to 10 experts familiar with the field of family education. The index of content validity ratio was obtained for the relevance of 55 items of the questionnaire designed in this research (CVR= 0.80). In addition, the result of the questionnaire's content validity index was obtained (CVI= 0.87). Both numbers indicate the desired content validity of the questionnaire. Descriptive statistics and correlation matrix of research variables were presented in tables 1.

Table 1. Descriptive findings related to the research variable (sample number=2217)

Variables	M	SD	Minimum	Maximum	1	2	3	4	5	α	ICC
Personal and Family Facilitators	71.27	14.15	0	90	-					0.94	0.94
School Facilitators	48.44	10.76	0	65	0.67**	-				0.90	0.90
Facilitators related to the instructor and the content of the courses	39.77	8.09	0	50	0.80**	0.67**	-			0.82	0.82
Preferences and Needs of Parents	20.79	4.98	0	30	0.51**	0.50**	0.58**	-		0.84	0.84
External Motivations of Parents	6.07	3.77	0	15	-0.07**	-0.07**	-0.13**	0.09**	-	0.60	0.60
Total	186.35	32.90	0	250	0.91**	0.85**	0.88**	0.68**	0.08**	0.76	0.76

According to the contents of Table 3, mean (and standard deviation) of total score of the Parents Participation Facilitators in the School's Family Training Courses is 186.35 (and 32.90). Also, the correlation coefficient of each component of parents' participation in family education courses with the total score for parents' external motivations was ($r= 0.08$, $p< 0.01$) to ($r= 0.91$, $p< 0.01$) for personal and family facilitators. In Table 3, Cronbach's alpha coefficients and Interclass Correlation Coefficient (ICC) are also shown for each components of the

questionnaire and its total score. According to the values obtained from the results of these analyses, it can be included that the subscales of the research questionnaire have good validity. In this research, the method of principal components analysis was selected and used among the methods of exploratory factor analysis. The main criterion for selecting factors was higher than one eigenvalue (Keyser, 1960); also, based on the view of Tinsley and Tinsley (1987), items with a factor load of 0.3 or higher, remained in the analysis.

The value of the Keyser-Meyer-Elkin sampling adequacy index was equal to 0.978 and the index of Bartlett's test of sphericity was equal to 56608.370, which was reported to be significant at the $p=0.001$ level with 1225 degrees of freedom; These findings indicate that the assumption of conducting exploratory factor analysis on the data of the grading group is established. The results of exploratory factor analysis indicate the structure of 5 factors with an eigenvalue above one, which explains 51.75% of the total variance of the questionnaire. The results were obtained after 2000 rotations using the varimax method, which is the most suitable and simplest structure for these data. It should be noted that this model was obtained after several times and by removing the items that had a factor load below 0.3 or a common factor load and on the remaining 50 items out of the 55 items of the questionnaire. After performing exploratory factor analysis, and extracting and naming the components of the parental

participation facilitators' questionnaire, confirmatory factor analysis was performed on the data. The results of this analysis showed that the model has a poor fit with the data and should be modified. Therefore, in the modification of the model, based on the correction indicators suggested by AMOS, modifications were made on the model and after applying the changes, the modified model was tested again. Table 2 shows the fit indices of the initial and modified research model. The results of confirmatory factor analysis show that the fit indices for the initial model ($\chi^2=12303.331$, $\chi^2/df=10.561$, GFI= 0.78, NFI= 0.78, CFI=0.80, IFI=0.80, TLI=0.79, AIC= 12623.331 and RMSEA= 0.06) have poor fit. But this pattern for the modified model indicates a favorable fit of the proposed model with the data. $\chi^2=6490.696$, $\chi^2/df=7.032$, GFI= 0.90, NFI= 0.90, CFI= 0.90, IFI= 0.90, TLI= 0.87, AIC= 7294.696 and RMSEA= 0.05 (see Table 2).

Table 2. Goodness of fit indices of the initial and modified model of the students' parents' participation facilitators

Model	df	X ²	X ² /df	RMSEA	NFI	CFI	IFI	TLI	GFI	AIC
One factor	1165	12303.331	10.561	0.06	0.78	0.80	0.80	0.79	0.78	12623.331
Five-factor	923	6490.696	7.032	0.05	0.90	0.90	0.90	0.87	0.90	7294.696

Conclusion

This study aimed to design and investigate the psychometric properties of the Questionnaire of Students' Parents Participation Facilitators in the School's Family Training Courses. The results of exploratory factor analysis led to the identification of five facilitators including: personal and family facilitators, facilitators related to school, facilitators related to the instructor, facilitators related to the content of parents' preferences and needs, and parents' external motivations. Also, the results of confirmatory factor analysis showed the desirable fit of the designed questionnaire structure. Parents need to acquire more knowledge regarding educational issues and establish suitable relationship with their children. Therefore parents should be trained regarding various educational methods. Further, according to the Bandura's social learning theory (2006, cited by Ghodsi et al., 2016), parents' high self-efficacy prepare them to control situations and lead to internal desire and willingness to participate. In contrast, parents' uncertainty regarding their abilities lead to unwillingness to participate in school

cooperative activities. Therefore, parents' internal and personal factors as well as family factors have a significant contribution to their participation in school affairs.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This research is taken from the research project carried out under number 65-43652/5700, and terminated on 11/09/1400 and supported by the General Department of Education of Zanjan Province. In order to maintain ethical principles, information collected after obtaining the consent of the parents participating in the research. Also, assurance was given regarding confidentiality of personal information and results provided without specifying the names and details of birth certificates.

Funding: This research was carried out in the form of a research project with the financial support of the General Department of Education of Zanjan province.

Authors' contribution: This article was analyzed and edited by the first author in collaboration with the second, third and fourth authors.

Conflict of interest: The authors declare that there is no conflict of interest in the results of this research.

Acknowledgments: We would like to thank all the parents who participated in this research.

ساخت، طراحی و ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین دانش‌آموزان در دوره‌های آموزش خانواده مدارس

مینا محبی^۱، مجتبی عاشوری^۲، فاطمه علیزاده مارالانی^۳، طاهره الهی^۴

۱. استادیار، گروه آموزش روانشناسی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

۲. دکتری روانشناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

۳. کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

۴. دانشیار، گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۱۶

بازنگری: ۱۴۰۳/۰۶/۱۳

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۲۰

انتشار برخط: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱

کلیدواژه‌ها:

اعتبار و روایی،

تسهیل گره‌های مشارکت والدین،

دوره‌های آموزش خانواده

زمینه: مدارس اصلی‌ترین نهاد تعلیم و تربیت قلمداد می‌گردند و عملکرد موفق این نهاد بدون حضور پررنگ و مشارکت همه جانبه والدین قابل تحقق نمی‌باشد. از سوی دیگر والدین اولین معلمان کودکان به شمار می‌آیند و اهمیت مشارکت و توانمندسازی آن‌ها در دوره‌های آموزشی بر هیچ یک از متخصصان امر آموزش و پرورش و سیاست‌گذاران آموزشی پوشیده نیست.

هدف: هدف پژوهش حاضر، ساخت، طراحی و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده بود.

روش: روش پژوهش از نوع آمیخته اکتشافی بود که در مرحله اول پژوهش کیفی و به روش تحلیل مضمون انجام شد و در مرحله کمی یک مطالعه توصیفی از نوع توسعه‌ای - کاربردی طراحی و اجرا شد. جامعه آماری در بخش کیفی کلیه متخصصان حوزه روانشناسی خانواده و روان‌سنجی استان زنجان بود؛ نمونه پژوهش ۱۲ نفر از متخصصان نامبرده بودند که به روش نمونه‌گیری در دسترس تارسیدن به اشباع نظری انتخاب شدند. جامعه آماری در بخش کمی کلیه والدین دانش‌آموزان شهر زنجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود. نمونه پژوهش ۲۲۱۷ نفر از والدین دانش‌آموزان بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی، با استفاده از نرم‌افزار SPSS.26 و AMOS.24 انجام شد.

یافته‌ها: نتایج روایی صوری و محتوایی پرسشنامه به صورت کیفی و کمی تأیید شد. همچنین، با انجام تحلیل عاملی اکتشافی به روش مؤلفه‌های اصلی روی گویه‌های این پرسشنامه، پنج عامل با نام‌های «تسهیل گره‌های شخصی و خانوادگی»، «تسهیل گره‌های مربوط به مدرسه»، «تسهیل گره‌های مربوط به مدرّس و محتوای دوره‌ها»، «ترجیحات و نیازهای والدین»، «انگیزه‌های بیرونی والدین» استخراج و نام‌گذاری شدند. همسانی درونی پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ برای هر کدام از مؤلفه‌ها بالاتر از ۰/۶۰ بود. یافته‌های تحلیل عاملی تأییدی نیز نشان داد که پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین برازنده داده‌هاست ($p < 0/001$).

نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش نشان داد که پرسشنامه مذکور به عنوان ابزاری معتبر و پایا می‌تواند مورد استفاده پژوهشگران حوزه خانواده و تعلیم و تربیت قرار گیرد.

استاد: محبی، مینا؛ عاشوری، مجتبی؛ علیزاده مارالانی، فاطمه؛ و الهی، طاهره (۱۴۰۴). ساخت، طراحی و ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین دانش‌آموزان در دوره‌های آموزش خانواده مدارس. مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۴، شماره ۱۵۱، ۵۵-۷۵.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۴، شماره ۱۵۱، ۱۴۰۴. DOI: [10.52547/JPS.24.151.55](https://doi.org/10.52547/JPS.24.151.55)

© نویسندگان.

✉ نویسنده مسئول: مینا محبی، استادیار، گروه آموزش روانشناسی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. رایانامه: Minamohebbi@cfu.ac.ir

تلفن: ۰۹۱۴۹۵۷۴۰۹۹

مقدمه

آموزش و پرورش به عنوان نظامی اجتماعی نیازمند مشارکت^۱ و همکاری همه اجزای آن است. این نظام بدون مشارکت مؤثر مردم و کارکنان در ابعاد علمی، فرهنگی، اقتصادی و عاطفی نمی‌تواند فرایند تعلیم و تربیت را به خوبی عملی سازد (رئیس‌ان امیری و همکاران، ۱۴۰۲؛ شفر و همکاران، ۲۰۱۸). از طرفی، یکی از عواملی که می‌تواند روی دانش‌آموزان و کیفیت یادگیری آنان تأثیر بگذارد، عملکرد خانواده است (اشمید و گارلز، ۲۰۲۱). از این رو فعالیت آموزشی و تربیتی مدارس بدون جلب توجه و همکاری اولیاء دانش‌آموزان نتایج مطلوبی نخواهد داشت، زیرا تأثیرپذیری کودک از عامل خانواده بیش از سایر عوامل است (اشمید، ۲۰۲۱). در واقع، مشارکت جدی خانواده و مدرسه همیشه مورد توجه متخصصان امر آموزش و پرورش و خانواده‌ها بوده است (راجرز و همکاران، ۲۰۱۸)؛ در این راستا، نظریه‌های متعددی به بررسی و تبیین اهمیت ارتباط خانه و مدرسه پرداخته‌اند. از جمله می‌توان به نظریه شناختی-اجتماعی (پیاز، ۱۹۸۱)، نظریه فرهنگی-اجتماعی (ویگوتسکی، ۱۹۷۸)، نظریه سرمایه اجتماعی (بورديو، ۱۹۸۶)، نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی برونفن برنر (ولز-آگیستو، ۲۰۱۷) و رویکرد ساختاری-رابطه‌ای جهت فهم ارتباط خانه و مدرسه^۲ (کیم و شریدان، ۲۰۱۵) اشاره کرد. در این خصوص، یکی دیگر از دیدگاه‌های جامع در امر مشارکت والدین و مدرسه نظریه هوور-دمپسی و سندلر (۲۰۰۵) می‌باشد. در این نظریه بر مبنای نظریه اجتماعی-شناختی (بندورا، ۱۹۸۶) و نظریه اجتماعی-فرهنگی (ویگوتسکی، ۱۹۷۸)، یک مدل نظری جامع از فرایندهای مشارکت والدین تدوین گردیده است که به تبیین انگیزه‌های والدین برای مشارکت در امور آموزشی دانش‌آموزان می‌پردازد.

براساس مدل هوور-دمپسی و سندلر (۲۰۰۵)، چرایی درگیر شدن والدین در فرایند مشارکت، تحت تأثیر سه عامل می‌باشد که عبارتند از: باورهای انگیزشی والدین، ادراک والدین از درخواست دیگران جهت مشارکت، و محیط زندگی ادراک شده والدین. به این صورت که هر اندازه در والدین، احساس کارآمدی و مسئولیت شخصی برای کمک به یادگیری و عملکرد تحصیلی بیشتر باشد، همچنین میزانی که نزد فرزند، معلم و کارکنان مدرسه مهم و ارزشمند تلقی می‌شوند و در نهایت، هر اندازه که دانش، مهارت‌ها،

زمان و انرژی مدنظر جهت مشارکت در فعالیت‌های تحصیلی فرزندان‌شان در دسترس آن‌ها باشد، به همان اندازه احتمال مشارکت آن‌ها در امور آموزشی و تربیتی فرزندان بیشتر خواهد شد (آیس و هوور-دمپسی، ۲۰۱۱).

به اعتقاد پژوهشگران نیز تعامل والدین با دانش‌آموزان و معلمان در حوزه آموزش و پرورش به ویژه در مدارس امری ضروری است. در این زمینه برحان و ناديو (۲۰۲۴) بر این باورند که مشارکت خانه، مدرسه و دانش‌آموز، و آگاهی‌هایی که به دنبال این همکاری، برای والدین و مدرسه ایجاد می‌شود بر عملکرد فرزندان مهم است؛ به طوری که این نوع تعاملات یا حمایت‌ها بر رشد شخصیت دانش‌آموزان اثرگذار بوده (عزیز و همکاران، ۲۰۲۳)، همچنین بر مسئولیت‌پذیری و نشاط ذهنی (موسوند، ۱۴۰۰)، بهزیستی، کارکردهای تحصیلی (ما و همکاران، ۲۰۲۴)، شایستگی تحصیلی (عطار خامنه‌ای و همکاران، ۱۴۰۱)، و تجارب آموزشی آنان نقش پررنگی دارد (کینگوی و آنچواری، ۲۰۲۴). با این حال، آمار نشان داده است میزان مشارکت خانواده‌ها در مدارس پایین است و مهمترین راهکار افزایش مشارکت والدین در مدارس، افزایش دانش و مهارت در زمینه مشارکت است (زنجانی زاده و همکاران، ۱۳۹۴). عده‌ای دیگر معتقدند مشارکت اولیاء بیش از هر متغیری از عامل روانی تأثیر می‌پذیرد (حسینی‌نیا، ۱۳۹۱؛ یزدخواستی و عباس‌زاده، ۱۳۸۶). برای مثال، در مطالعه‌ای والدین این گونه اظهار کردند که بهبود وضعیت فرزندان‌شان از لحاظ درسی، رفتاری و غیره یکی از دغدغه‌های اصلی آن‌ها بوده است. بنابراین، مشارکت در امور مدرسه را همان مشارکت در سرنوشت فرزندان‌شان قلمداد کرده‌اند. همچنین، متغیرهای ساختاری، درآمد، عامل رسانه‌ها و سن بر میزان مشارکت اولیاء تأثیرگذار بوده است (یزدخواستی و عباس‌زاده، ۱۳۸۶). بدین منظور سال‌هاست که مدارس ایران با تشکیل جلسه‌های انجمن اولیاء و مربیان در جهت همفکری و تعامل با یکدیگر برای آموزش و تربیت اثرگذار دانش‌آموزان تلاش می‌کنند. انجمن اولیاء و مربیان که در جهت رشد و آگاه‌سازی والدین و دست‌اندرکاران آموزش و پرورش در مدارس گام بر می‌دارند، در زمینه آموزش نقش‌های تربیتی خانه و مدرسه نیز اهتمام می‌ورزند (قرنچیک و همکاران، ۱۴۰۰).

^۱. participation

^۲. family-school relationship

در این میان، دوره‌های آموزش خانواده^۱ از جمله برنامه‌های انجمن اولیاء و مربیان هستند که در برنامه کاری نظام آموزشی کشورمان قرار گرفته است. این دوره‌ها به عنوان یک ساحت تربیتی مهم و ارزشمند برای اولیاء دانش‌آموزان در نظام آموزش و پرورش قلمداد می‌گردد (آزاد مرزآبادی و زارعی، ۱۳۹۷) و اثربخشی آن به مراتب بیش از تنظیم و تصویب قوانین است (ترابی و قشقایی‌زاده، ۱۴۰۲). اهداف برنامه درسی آموزش خانواده در دوره ابتدایی شامل ارتقاء سواد رسانه‌ای، آگاهی نسبت به آداب و مهارت‌های زندگی، شناخت نسبت به مراحل رشد و زندگی کودکان، مشارکت خانواده‌ها و نقش والدینی و آگاهی نسبت به اصول و مبانی تعلیم و تربیت می‌باشد (قرنجیک و همکاران، ۱۴۰۰). در دوره متوسطه اول و دوم نیز نیازهای اجتماعی-فرهنگی، تحصیلی، مذهبی و جسمی-بهداشتی به عنوان نیازهای آموزشی والدین در برنامه‌های آموزش خانواده مطرح شده است (آزاد مرزآبادی و زارعی، ۱۳۹۷).

شواهد پژوهشی نشان دهنده پیامدهای مثبت شرکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده بر فرزندان می‌باشد. به عنوان مثال، نبوی و اسماعیلی (۱۳۹۵) معتقدند برگزاری دوره‌های آموزش خانواده بر رفتار کودکان در ارتباط با مدرسه اثرات مثبتی دارد و بر پیشرفت تحصیلی آنان مؤثر است. همچنین، شرکت در دوره‌های آموزش خانواده به ارتباط بیشتر خانواده با مدرسه کمک نموده و به ارتقاء آگاهی‌ها و دانسته‌های تربیتی والدین، بهبود راهنمایی تحصیلی فرزندان، و ارشاد اخلاقی آن‌ها منجر می‌شود. علاوه بر این، دوره‌های آموزش خانواده بر تقویت تفکر انتقادی (حنیفی و همکاران، ۱۳۹۱)، کاهش رفتارهای پرخطر نوجوانان (ابراهیم تبار گردودبازی و همکاران، ۱۴۰۰)، ارتقاء بهداشت روانی دانش‌آموزان (گاریز و همکاران، ۲۰۲۳)، پیشگیری و غلبه بر رفتارهای ضداجتماعی کودکان و نوجوانان (بیلمن و همکاران، ۲۰۲۳)، کاهش رفتارهای برونی‌سازی شده (اسپیروت و همکاران، ۲۰۲۲)، کاهش مشکلات رفتاری دانش‌آموزان دارای اختلال بیش‌فعالی/نقص توجه (هورنسترا و همکاران، ۲۰۲۳) و بهبود رشد روانی-اجتماعی فراگیران دارای اختلال طیف اُتسم (پارامنسیا و همکاران، ۲۰۲۳) نقش چشمگیری دارد. مظاهری (۱۳۹۴) نیز معتقد است که برنامه‌های آموزشی ارائه شده به مادران، باعث رفتار و عملکرد مطلوب آنان با فرزندان خود شده و به کاهش حساسیت‌های آن‌ها

^۱ family training courses

منجر می‌شود، در نهایت این عوامل نیز باعث رشد فکری کودکان، افزایش انگیزه یادگیری و حضور منظم و به موقع در کلاس درس می‌گردد. همچنین، کاهش ترس و اضطراب کودکان و بهبود پیشرفت تحصیلی آن‌ها از نتایج دیگر آموزش مادران در مطالعه این پژوهشگر بوده است. بنابراین با استناد به یافته‌های فوق و با تکیه بر مدل هوور-دمپسی و سندلر (۲۰۰۵)، و همچنین با توجه به اینکه توانمندسازی تمام افرادی که با دانش‌آموزان در ارتباط هستند از جمله معلمان، خانواده و دانش‌آموزان یکی از اهداف اساسی آموزش و پرورش است، لذا ساخت، طراحی و تدوین پرسشنامه مشارکت والدین دانش‌آموزان در دوره‌های آموزش خانواده مدارس ضروری به نظر می‌رسد. هر چند که تاکنون پژوهشگرانی به شناسایی عوامل مؤثر یا تسهیل‌گر مشارکت والدین در امور مدارس پرداخته‌اند (آلینسانارین، ۲۰۲۰؛ اقدسی و همکاران، ۱۳۹۰؛ حسینی‌نیا، ۱۳۹۱؛ قدسی و همکاران، ۱۳۹۶؛ مهاجران و قلعه‌ای، ۱۳۹۴؛ نورالدینی، ۱۳۹۰؛ یزدخواستی و عباس‌زاده، ۱۳۸۶)، با این حال پرسشنامه‌ای در این زمینه طراحی و اعتباریابی نشده است. لذا هدف پژوهش حاضر طراحی و سپس بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده برگزار شده از سوی اداره انجمن اولیاء و مربیان آموزش و پرورش استان زنجان بود.

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش‌شناسی یک مطالعه آمیخته (کیفی-کمی) از نوع اکتشافی بود که در دو مرحله انجام شد. با توجه به ماهیت و هدف پژوهش که طراحی و اعتبارسنجی پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده بود، دو مرحله نمونه‌گیری انجام شد.

در مرحله کیفی و به منظور تهیه گویه‌های اولیه پرسشنامه پژوهش از تحلیل مضمون استفاده شد. جامعه آماری این مرحله را همه متخصصان روانشناسی حوزه خانواده و روان‌سنجی استان زنجان تشکیل دادند. نمونه این مرحله تعداد ۱۲ نفر از متخصصان روانشناسی خانواده و روان‌سنجی آشنا با مفاهیم آموزش و توانمندسازی خانواده بود که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ملاک ورود به این بخش از پژوهش شامل داشتن تخصص

و تحصیل در حوزه خانواده یا روان‌سنجی رشته روانشناسی، و اعلام رضایت به همکاری با پژوهشگران، و ملاک خروج نیز عدم علاقمندی به ادامه همکاری در مطالعه حاضر بود.

در مرحله کمی و به منظور اعتبارسنجی پرسشنامه طراحی شده، جامعه آماری را همه اولیاء دانش‌آموزان مشغول به تحصیل در مدارس استان زنجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ تشکیل دادند. نمونه‌گیری این مرحله به روش تصادفی طبقه‌ای از میان جامعه آماری انجام شد. بدین صورت که

متناسب با طبقات موجود در جامعه (یعنی منطقه آموزشی، جنسیت، مقطع تحصیلی و شهری یا روستایی بودن مدرسه دانش‌آموزان)، تعداد ۲۲۱۷ نفر از اولیاء دانش‌آموزان (۱۷۴۵ مادر و ۴۷۲ پدر) به عنوان نمونه پژوهش انتخاب و وارد پژوهش شدند. در این میان، تحلیل عاملی اکتشافی روی ۱۲۱۷ نفر و تحلیل عاملی تأییدی روی ۱۰۰۰ نفر از والدین دانش‌آموزان انجام شد. اطلاعات مربوط به نمونه بخش کمی مطالعه حاضر در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. اطلاعات مربوط به نمونه بخش کمی پژوهش

مناطق	مقطع ابتدائی				مقطع متوسطه اول				مقطع متوسطه دوم			
	دختر		پسر		دختر		پسر		دختر		پسر	
	شهر	روستا	شهر	روستا	شهر	روستا	شهر	روستا	شهر	روستا	شهر	روستا
ابهر	۱۱	۵	۵	۲	۹۷	۲	۷۶	۱	۱۷۶	۲۴	۴	۰
افشار	۵	۰	۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
انگوران	۰	۱۶	۰	۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
ایجرود	۴۱	۵۲	۲۷	۱	۲	۲۰	۰	۱۲	۳۴	۱	۱	۱
بزینه‌رود	۲	۳	۰	۱۱	۰	۱	۱	۲	۴	۲	۰	۰
خدابنده	۲۰	۵	۲۷	۱	۱۵	۱	۱	۱	۱۸	۱۰	۰	۱۳
خرمدره	۸۸	۱۸	۷۲	۰	۹۳	۲۰	۷۵	۴	۱۹۲	۳۲	۹	۱
زنجانرود	۵	۳۲	۵	۲۴	۱	۲۱	۰	۲	۲۴	۰	۰	۰
سجاسرود	۴۲	۶۳	۳۹	۲۲	۲	۲۶	۴	۲۶	۵۸	۰	۱	۰
سلطانیه	۰	۱۳	۰	۲	۳	۱۳	۶	۴	۲۶	۱۲	۴	۰
طارم	۱۱	۶	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۴	۲	۰
ماه‌نشان	۱	۳	۲۴	۲	۱	۱	۱۳	۱۶	۱۶	۰	۰	۰
ناحیه ۱	۱۳۶	۵	۱۳۹	۴	۵۷	۵	۲۷	۰	۸۹	۱۱	۴	۰
ناحیه ۲	۱۵۰	۱۶	۱۲۴	۳۷	۱۲	۶	۲۹	۹	۵۶	۴۰	۵	۶
کل	۵۱۲	۲۳۷	۴۶۶	۱۱۴	۲۸۳	۱۱۷	۲۲۰	۷۴	۶۹۴	۱۳۶	۱۴	۳۶

بر اساس نتایج جدول ۱، تعداد ۱۳۲۹ نفر از نمونه، دارای فرزند مشغول به تحصیل در دوره ابتدایی، تعداد ۶۹۴ نفر از نمونه، دارای فرزند مشغول به تحصیل در دوره متوسطه اول، و تعداد ۱۹۴ نفر از نمونه دارای فرزند مشغول به تحصیل در دوره متوسطه دوم بودند. همچنین، پدر یا مادر ۱۲۹۷ دانش‌آموز دختر، و پدر یا مادر ۹۲۰ دانش‌آموز پسر از مقاطع سه‌گانه تحصیلی و مناطق آموزشی مختلف در مطالعه شرکت کرده‌اند. به علاوه، پدر یا مادر ۱۱۱۱ نفر (۵۰/۱ درصد) از دانش‌آموزان مدارس دخترانه، پدر یا مادر ۸۳۹ نفر (۳۷/۸ درصد) از دانش‌آموزان مدارس پسرانه، و پدر یا مادر ۲۶۷ نفر (۱۲ درصد) از دانش‌آموزان مدارس مختلط در پژوهش

شرکت داشته‌اند. فرزندان ۵۹۰ نفر از اولیاء شرکت‌کننده در پژوهش (۲۶/۶ درصد) در مناطق روستایی و فرزندان ۱۶۲۷ نفر از اولیاء (۷۳/۴ درصد) در مناطق شهری مشغول به تحصیل بودند. علاوه بر این، فرزندان ۱۳۲۸ نفر از اولیاء در مقطع ابتدایی (۵۹/۹ درصد)، فرزندان ۶۹۴ نفر از اولیاء در مقطع متوسطه اول (۳۱/۳ درصد)، و فرزندان ۱۹۵ نفر از اولیاء در مقطع متوسطه دوم (۸/۸ درصد) مشغول به تحصیل بودند. علاوه بر این، میانگین سنی نمونه پژوهش نیز ۳۹/۳۱ سال بود. جدول ۲، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اولیاء شرکت‌کننده در بخش کمی پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۲. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اولیاء شرکت‌کننده در پژوهش

ویژگی‌ها	جنسیت	سن	شغل پدران		شغل مادران		میزان تحصیلات					نامشخص						
			آزاد	کارمند	پیکار	آزاد	کارمند	خانه‌دار	زیردیپلم	دیپلم	فوق‌دیپلم		کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتری			
تعداد	۴۷۲	۱۷۴۵	۱۶۱	۱۹۸۲	۷۴	۳۳۰	۱۳۳	۹	۵۲	۲۲۷	۱۴۶۶	۸۹۸	۶۲۱	۱۱۷	۳۳۸	۱۷۵	۳۵	۲۳
درصد	٪۴۱/۲	٪۷۸/۷	٪۷/۲	٪۸۹/۴	٪۳/۳	٪۶۹/۹۳	٪۲۸/۱۷	٪۱/۹	٪۲/۹۷	٪۱۳	٪۸۴/۰۳	٪۴۰/۵	٪۲۸	٪۵/۷	٪۱۵/۲	٪۷/۸	٪۱/۵	٪۱

یافته‌ها

الف) یافته‌های مرحله کیفی پژوهش: به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های مرحله کیفی پژوهش یعنی داده‌های حاصل از مصاحبه با خبرگان و ادبیات موضوعی، از روش تحلیل مضمون و کدگذاری براون و کلارک (۲۰۰۶) استفاده شد. بدین منظور، ابتدا اهداف و سؤالات پژوهش به وضوح تعریف شد. در گام دوم، گروهی از کارشناسان حوزه روانشناسی خانواده و روان‌سنجی شناسایی و انتخاب شدند. در مرحله سوم یک پرسشنامه طراحی شد که شامل سؤالات باز و بسته پاسخ بود، پرسشنامه به متخصصان مربوطه ارسال شد و از آن‌ها خواسته شد که نظرات و پیش‌بینی‌های خود را ارائه دهند. پس از جمع‌آوری پاسخ‌ها، داده‌ها مورد تحلیل قرار گرفت و نظرات و پیش‌بینی‌ها دسته‌بندی و خلاصه شد، نتایج این بخش به متخصصان بازخورد داده شد. در این مرحله که به صورت ناشناس انجام شد از متخصصان منتخب خواسته شد که نظرات خود را در مورد نتایج ارائه دهند، بعد از اینکه توافق نهایی انجام شد؛ نتایج، تحلیل‌ها و توصیه‌ها گزارش شد. به طور معمول اندازه نمونه در این روش بین ۱۰ تا ۵۰ نفر هستند که در پژوهش حاضر نظرات ۱۲ نفر از متخصصان جمع‌آوری شد.

در هر بخش از اجرای راندهای تکنیک دلفی برحسب ضرورت و به منظور کسب اطلاعات بیشتر و برطرف کردن ابهام‌های احتمالی در زمینه اطلاعات ارائه شده از روش تشویق کردن استفاده شد. بعد از این مرحله، جملات اساتید که هر یک به طور معمول در قالب یک عبارت معنایی بوده و بر یک واحد معنایی دلالت داشت، از متن سؤالات باز پاسخ استخراج شد. در مجموع برای مشارکت والدین ۸ مقوله اصلی و ۶۰ مضمون فرعی استخراج شد. از تحلیل تکنیک دلفی و نظرات متخصصان ۶۰ سؤال به دست آمد. پس از چندین بار بررسی گویه‌ها توسط استادان و انجام مرور همتایان تعداد عبارات پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده به ۵۵ مورد کاهش یافت. این عبارت‌ها در قالب سنجش از نوع لیکرت شش درجه‌ای از اصلاً (نمره ۰)، خیلی کم (نمره ۱)، کم (نمره ۲)، تا حدودی (نمره ۳)، زیاد (نمره ۴) و خیلی زیاد (نمره ۵) طراحی شدند.

همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌نمایید اکثریت نمونه پژوهش در بخش کمی به لحاظ سنی بین ۳۰ تا ۵۰ سال هستند (۸۹/۸٪)، پدران بیشتر دارای شغل آزاد (۶۹/۹۳٪) و مادران خانه‌دار (۸۴/۰۳٪) می‌باشند. از طرفی، بیشتر آزمودنی‌های مطالعه در این بخش به لحاظ تحصیلی زیردیپلم (۴۰/۵٪) هستند.

ب) ابزار

پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده: این پرسشنامه محقق ساخته شامل ۵۰ سؤال در طیف لیکرت ۶ درجه‌ای از اصلاً (نمره صفر) تا خیلی زیاد (نمره ۵) است. پرسشنامه حاضر از پنج خرده مقیاس به نام‌های «تسهیل گره‌های شخصی و خانوادگی» (شامل ۱۸ گویه از سؤالات ۱ تا ۱۸ پرسشنامه، مثل «شرکت در دوره‌های آموزش خانواده به بهبود رابطه من با فرزندم کمک کرده است»، «تسهیل گره‌های مربوط به مدرسه» (شامل ۱۳ گویه از سؤالات ۱۹ تا ۳۱، مثل «من با شرکت در دوره‌های آموزش خانواده می‌توانم در اجرای برنامه‌ها و تصمیم‌گیری‌های مدرسه نقش داشته باشم»، «تسهیل گره‌های مربوط به مدرّس و محتوای دوره‌ها» (شامل ۱۰ گویه از سؤالات ۳۲ تا ۴۱، مثل «تخصص و توانمندی بالای مدرّسین دوره‌های آموزش خانواده تمایل من به شرکت در این دوره‌ها را افزایش می‌دهد»، «ترجیحات و نیازهای والدین» (شامل ۶ گویه از سؤالات ۴۲ تا ۴۷ پرسشنامه، مثل «اگر مدرسه از قبل اسامی ما اولیاء را برای شرکت در دوره‌های آموزش خانواده ثبت نام کند حتما در این دوره‌ها شرکت خواهم کرد») و در نهایت خرده مقیاس «انگیزه‌های بیرونی والدین» (شامل ۳ گویه از سؤالات ۴۸ تا ۵۰ پرسشنامه، مثل «من به خاطر اینکه از امتیازهای گواهی شرکت در دوره‌های آموزش خانواده بهره‌مند شوم در این دوره‌ها شرکت می‌کنم») تشکیل شده است. لازم به ذکر است که تمام ۵۰ گویه این پرسشنامه جملاتی مثبت بوده و هیچ یک نمره معکوسی ندارند.

لازم به ذکر است که ضریب توافق کندانال برابر ۰/۸۶ به دست آمد که بیانگر اتفاق نظر قوی بین خبرگان بود.

ب) یافته‌های مرحله کمی پژوهش: مرحله کمی پژوهش شامل بررسی روایی صوری و محتوایی، سپس بررسی اعتبار، و در نهایت روایی سازه پرسشنامه می‌باشد. ابتدا روایی صوری و محتوایی پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده مورد بررسی قرار گرفت. بدین صورت که بعد از طراحی پرسشنامه و قبل از تجزیه و تحلیل داده‌ها، روایی صوری آن به روش کیفی و با پیروی از روش توصیه شده بوتانگ و همکاران (۲۰۱۸) ارزیابی شد. بدین منظور از تعدادی از افراد فارسی زبان غیرمتخصص در باره توافقی آنان با گویه‌های «پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده» که

جنبه‌هایی از مشارکت والدین در جلسات آموزش خانواده برگزار شده از سوی انجمن اولیاء و مربیان را نشان می‌دهد، سؤال شد. نتایج این بررسی نشان دهنده روایی صوری پرسشنامه طراحی شده به روش کیفی بود. جهت بررسی روایی محتوایی پرسشنامه از شاخص‌های نسبت روایی محتوا (CVR) و شاخص روایی محتوا (CVI) استفاده شد. بدین منظور پرسشنامه نسبت روایی محتوا و شاخص روایی محتوا به ۱۰ نفر از متخصصان آشنا با حوزه آموزش خانواده ارسال شد. میزان شاخص نسبت روایی محتوا برای مرتبط بودن ۵۵ گویه پرسشنامه طراحی شده در پژوهش حاضر (CVR= ۰/۸۰) به دست آمد. به علاوه، نتیجه شاخص روایی محتوایی پرسشنامه (CVI= ۰/۸۷) به دست آمد که هر دو عدد نشان دهنده روایی محتوایی مطلوب پرسشنامه است. جدول ۳ یافته‌های توصیفی و ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۳. یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش (تعداد نمونه=۲۲۱۷)

گروه‌ها	متغیرها	M	SD	کمینه	بیشینه	۱	۲	۳	۴	۵	α	ICC
تسهیل گره‌های مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده	تسهیل گره‌های شخصی و خانوادگی	۷۱/۲۷	۱۴/۱۵	۰	۹۰	-					۰/۹۴	۰/۹۴
	تسهیل گره‌های مربوط به مدرسه	۴۸/۴۴	۱۰/۷۶	۰	۶۵	۰۰/۶۷	-				۰/۹۰	۰/۹۰
	تسهیل گره‌های مربوط به مدرّس و محتوای دوره‌ها	۳۹/۷۷	۸/۰۹	۰	۵۰	۰۰/۸۰	۰۰/۶۷	-			۰/۸۲	۰/۸۲
	ترجیحات و نیازهای والدین	۲۰/۷۹	۴/۹۸	۰	۳۰	۰۰/۵۱	۰۰/۵۰	۰۰/۵۸	-		۰/۸۴	۰/۸۴
	انگیزه‌های بیرونی والدین	۶/۰۷	۳/۷۷	۰	۱۵	۰۰-۰/۰۷	۰۰-۰/۰۷	۰۰-۰/۱۳	۰۰/۰۹	-	۰/۶۰	۰/۶۰
	نمره کل	۱۸۶/۳۵	۳۲/۹۰	۰	۲۵۰	۰۰/۹۱	۰۰/۸۵	۰۰/۸۸	۰۰/۶۸	۰۰/۰۸	۰/۷۶	۰/۷۶

طبق مندرجات جدول ۳، میانگین (و انحراف معیار) نمره کل تسهیل گره‌های مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده ۱۸۶/۳۵ (و ۳۲/۹۰) است. همچنین، ضریب همبستگی هر کدام از مؤلفه‌های مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده با نمره کل برای انگیزه‌های بیرونی والدین ($p < ۰/۰۱$, $r = ۰/۰۸$) تا ($p < ۰/۰۱$, $r = ۰/۹۱$) برای تسهیل گره‌های شخصی و خانوادگی بود. در جدول ۳، ضرایب آلفای کرونباخ و ضریب همبستگی درون رده‌ای (ICC) نیز برای هریک از مؤلفه‌های پرسشنامه و نمره کل آن نشان داده شده است. با توجه به مقادیر به دست آمده از نتایج این تحلیل‌ها می‌توان چنین گفت که خرده مقیاس‌های پرسشنامه پژوهش دارای اعتبار خوبی هستند.

قبل از اجرای تحلیل عاملی اکتشافی بر روی داده‌ها، فرض نرمال بودن داده‌ها بر اساس دیدگاه کلاین (۲۰۱۶) با استفاده از آماره چولگی و

کشیدگی بررسی شد. چون یافته‌ها در دامنه بین ۲- تا ۲+ قرار داشت، بنابراین می‌توان گفت توزیع داده‌های پژوهش نرمال است. همچنین، بر اساس نتایج حاصل از نمودار جعبه‌ای ۲۲۱۷ داده جمع‌آوری شده، وارد تحلیل شدند؛ و روابط خطی بین متغیرها با استفاده از نمودار پراکندگی تأیید شد.

هدف تحلیل عاملی اکتشافی یافتن ساده‌ترین و معنادارترین ساختار زیربنایی برای مؤلفه‌های گوناگون پرسشنامه است؛ در این پژوهش از بین شیوه‌های تحلیل عاملی اکتشافی، روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی انتخاب و استفاده شد. این تکنیک به دنبال کاهش مجموعه بزرگ‌تری از متغیرها به مجموعه‌ای کوچک‌تر از متغیرها می‌باشد که «مؤلفه‌های اصلی» خوانده می‌شوند، که بیشتر واریانس متغیرهای اصلی را تشکیل می‌دهند. به علاوه، در تحلیل یافته‌های پژوهش حاضر، مقدار ارزش ویژه بالای یک ملاک

انتخابی عامل‌ها بود (کیسر، ۱۹۶۰)؛ همچنین، مبتنی بر دیدگاه تینسلی و تینسلی (۱۹۸۷) ماده‌هایی دارای بارعاملی ۰/۳ یا بالاتر در تحلیل باقی ماندند. مقدار شاخص کفایت نمونه‌برداری کیسر-مایر-الکین برابر با ۰/۹۷۸ و شاخص آزمون کروییت بارتلت برابر ۵۶۶۰۸/۳۷۰ به دست آمد، که با درجات آزادی ۱۲۲۵ در سطح $p=0/001$ معنادار گزارش شد؛ این یافته‌ها بدین معناست که مفروضه انجام تحلیل عامل اکتشافی بر روی داده‌های گروه مدرج‌سازی برقرار است. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی حاکی

از ساختار ۵ عاملی با ارزش ویژه بالای یک است که در مجموع ۵۱/۷۵ درصد از واریانس کل پرسشنامه را تبیین می‌کند. نتایج حاصل پس از ۲۰۰۰ چرخش به روش واریمکس به دست آمد که مناسب‌ترین و ساده‌ترین ساختار برای این داده‌ها است. لازم به ذکر است که این الگو پس از چند بار انجام و با حذف گویه‌هایی که بار عاملی زیر ۰/۳ یا بار عاملی مشترک داشته‌اند و بر روی ۵۰ گویه باقی مانده از ۵۵ گویه پرسشنامه به دست آمد (جدول ۴ را ملاحظه نمایید).

جدول ۴. پیش‌بینی تعداد مؤلفه‌های استخراجی در تحلیل مؤلفه‌های اصلی براساس ملاک کایزر

مؤلفه	مجموع مجذور عوامل اصلی قبل از چرخش			مجموع مجذور عوامل اصلی بعد از چرخش		
	کل	واریانس	درصد تجمعی	کل	واریانس	درصد تجمعی
۱	۱۸/۲۱	۳۶/۴۳	۳۶/۴۳	۹/۰۲	۱۸/۰۵	۱۸/۰۵
۲	۲/۶۶	۵/۳۲	۴۱/۷۵	۶/۵۷	۱۳/۱۴	۳۱/۲۰
۳	۲/۰۲	۴/۰۵	۴۵/۸۱	۵/۴۸	۱۰/۹۷	۴۲/۱۷
۴	۱/۸۴	۳/۶۸	۴۹/۵۰	۲/۹۱	۵/۸۲	۴۷/۹۹
۵	۱/۱۲	۲/۲۵	۵۱/۷۵	۱/۸۷	۳/۷۵	۵۱/۷۵

طبق مندرجات جدول ۴، به منظور اینکه مشخص شود کدام مؤلفه‌ها باید در تحلیل باقی بمانند، عواملی را که در ستون اول، ارزش ویژه آن‌ها کمتر از یک بودند در ستون دوم حذف شدند و فقط عواملی باقی ماندند که ارزش ویژه آن‌ها بالاتر از یک بود. با توجه به آنچه در ستون دوم آمده است، ارزش ویژه ۵ عامل از یک بالاتر است. مقداری از واریانس که توسط این ۵ عامل برآورد می‌شود برابر با ۵۱/۷۵ درصد از واریانس کل است. جدول ۵، گویه‌ها، مؤلفه‌ها و بارهای عاملی پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده را نشان می‌دهد.

با توجه به بار عاملی گویه ۱ یعنی «شرکت در دوره‌های آموزش خانواده به بهبود رابطه من با فرزندم کمک کرده است» مؤلفه اول تسهیل گره‌های شخصی و خانوادگی نام‌گذاری شد. بر اساس بار عاملی گویه ۱۹ و محتوای آن یعنی «کیفیت دوره‌های آموزشی که در مدرسه فرزندم برگزار می‌شود هر سال بهتر از سال قبل بوده است»، مؤلفه دوم پژوهش تسهیل گره‌های مرتبط با مدرسه نام‌گذاری شد. همچنین، با توجه به بار عاملی گویه ۳۲ و محتوای آن یعنی «نوع بیان و شیوه تدریس پرانرژی و احساسی مدرّس دوره آموزشی، مرا به شرکت در این دوره‌ها مشتاق‌تر می‌کند»، این مؤلفه تسهیل گره‌های مربوط به مدرّس و محتوای دوره‌ها نام گرفت. همچنین، با

توجه به بار عاملی گویه ۴۲ و محتوای آن یعنی «اگر دوره‌های آموزشی مختلفی جهت اجرا در مدرسه برنامه‌ریزی شود دوست دارم به انتخاب خودم در این دوره‌ها شرکت کنم»، این مؤلفه ترجیحات و نیازهای والدین نام‌گذاری شد. در نهایت، با توجه به بار عاملی گویه ۴۸ و محتوای آن یعنی «من برای اینکه از امتیازهای گواهی شرکت در دوره‌های آموزش خانواده بهره‌مند شوم در این دوره‌ها شرکت می‌کنم»، این مؤلفه انگیزه‌های بیرونی والدین نام‌گذاری گردید. همچنین مبتنی بر نتایج این جدول، همه گویه‌ها بار عاملی مطلوب و بالای ۰/۳ دارند.

بعد از انجام تحلیل عامل اکتشافی، و استخراج و نامگذاری مؤلفه‌های پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین، تحلیل عامل تأییدی روی داده‌ها انجام شد. نتایج این تحلیل نشان داد که الگو برازش ضعیفی با داده‌ها دارد و باید اصلاح شود. بنابراین، در اصلاح الگو، بر اساس شاخص‌های اصلاحی پیشنهادی AMOS، اصلاحاتی روی الگو انجام گرفت و بعد از اعمال تغییرات، الگوی اصلاح شده دوباره مورد آزمون قرار گرفت. جدول ۶ شاخص‌های برازش الگوی اولیه و اصلاح شده پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۵. بارهای عاملی گویه‌های مربوط به پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده

شماره گویه	محتوای عامل‌ها	مؤلفه‌ها و بارهای عاملی آن			
		تسهیل گره‌های شخصی و خانوادگی	تسهیل گره‌های مربوط به مدرسه	تسهیل گره‌های مربوط به مدرّس و محتوای دوره‌ها	ترجیحات و نیازهای والدین
۱	شرکت در دوره‌های آموزش خانواده به بهبود رابطه من با فرزندم کمک کرده است.	۰/۷۲			
۲	شرکت من در دوره‌های آموزش خانواده بر اعتماد به نفس فرزندم اثرات مثبتی داشته است.	۰/۷۲			
۳	حس می‌کنم با شرکت در دوره‌های آموزش خانواده، اعتماد به نفس بیشتری پیدا کرده‌ام.	۰/۷۱			
۴	با شرکت در دوره‌های آموزش خانواده از وضعیت رفتاری، اخلاقی و اجتماعی فرزندم در مدرسه آگاه می‌شوم.	۰/۶۸			
۵	محتوای دوره‌های آموزش خانواده در افزایش آگاهی من از بهداشت جسمی و روانی فرزندم و مراقبت از او مؤثر است.	۰/۶۶			
۶	برای اینکه بتوانم فرزندم را به طور صحیحی تربیت کنم، در این دوره‌ها شرکت می‌کنم.	۰/۶۶			
۷	به نظرم شرکت در دوره‌های آموزش خانواده، مشارکت در تعلیم و تربیت فرزندانمان است.	۰/۶۳			
۸	وضعیت تحصیلی و رفتاری و پیشرفت فرزندم برایم مهم است و به همین علت در دوره‌های آموزش خانواده شرکت می‌کنم تا به فرزندم کمک کنم.	۰/۶۳			
۹	دوره‌های آموزش خانواده برای من مفید و کاربردی بوده است.	۰/۶۱			
۱۰	خانواده‌ام از حضور من در دوره‌های آموزش خانواده حمایت می‌کند.	۰/۶۰			
۱۱	من دنبال این هستم که با اطلاعاتی که از این دوره‌ها می‌آموزم اخلاق و رفتارم را بهبود ببخشم.	۰/۶۰			
۱۲	شرکت در دوره‌های آموزش خانواده احساس بهتری به فرزندم در مدرسه و نزد مدیر مدرسه و معلمانم به او می‌دهد.	۰/۵۹			
۱۳	شرکت در دوره‌های آموزش خانواده فرصتی برای پیگیری وضعیت تحصیلی فرزندم است.	۰/۵۷			
۱۴	اطلاعاتی که از شرکت در دوره‌های آموزش خانواده دریافت کرده‌ام در بهتر شدن رفتارم با همسر و اعضای خانواده‌ام و بهبود رابطه‌ام مؤثر بوده است.	۰/۵۷			
۱۵	محتوای دوره‌های آموزش خانواده مرا با ویژگی‌ها و استعدادهای فرزندم آشنا می‌کند.	۰/۵۳			
۱۶	محتوای دوره‌های آموزش خانواده به شناخت بیشتر مسائل و مشکلات کودکان و نوجوانان کمک می‌کند.	۰/۵۳			
۱۷	به نظرم دوره‌های آموزش خانواده باید به خانواده‌ها و دانش‌آموزان در انتخاب مسیر شغلی آتی آنان کمک کند.	۰/۵۳			
۱۸	بهتر است دوره‌های آموزش خانواده علاوه بر مسائل تربیتی، به موضوعات دیگری مانند کارآفرینی یا مدیریت اقتصاد خانواده هم بپردازند.	۰/۴۳			
۱۹	کیفیت دوره‌های آموزشی که در مدرسه فرزندم برگزار می‌شود هر سال بهتر از سال قبل بوده است.	۰/۷۲			
۲۰	شرکت در دوره‌های آموزش خانواده، ارتباطات انسانی و عاطفی من را با کارکنان مدرسه بهتر کرده است.	۰/۷۰			
۲۱	برخورد خوب مدیر، معاونین و کارکنان مدرسه مشوق من برای شرکت در دوره‌های آموزش خانواده است.	۰/۶۹			
۲۲	مدرسه، خلاصه محتوای دوره‌های آموزش خانواده را در اختیار ما قرار می‌دهد.	۰/۶۸			
۲۳	برگزاری منظم، مستمر و خلاقانه دوره‌های آموزش خانواده توسط مدرسه، انگیزه و اشتیاق مرا برای شرکت در این دوره‌ها افزایش داده است.	۰/۶۷			
۲۴	از برنامه‌ریزی مدیر مدرسه فرزندم در برگزاری دوره‌های آموزش خانواده رضایت دارم.	۰/۶۵			
۲۵	شخصیت، انگیزه و پشتکار مدیر و معلمان مدرسه فرزندم در زمینه تعلیم و تربیت و پیگیری مشکلات دانش‌آموزان در انگیزه من برای شرکت در دوره‌های آموزش خانواده مؤثر است.	۰/۶۲			
۲۶	نظرسنجی در باره موضوعات دوره‌های آموزشی از اولیاء در ابتدای سال تحصیلی اشتیاق مرا برای شرکت در این دوره‌ها در طول سال بالا می‌برد.	۰/۵۵			
۲۷	من با شرکت در دوره‌های آموزش خانواده می‌توانم در اجرای برنامه‌ها و تصمیم‌گیری‌های مدرسه سهیم باشم.	۰/۵۳			
۲۸	تلاش و پیگیری مشاور مدرسه در رسیدگی به مسائل و مشکلات فرزندم انگیزه مرا برای شرکت در دوره‌های آموزش خانواده افزایش داده است.	۰/۵۳			
۲۹	امکانات مدرسه فرزندم برای برگزاری دوره‌های آموزش خانواده (مانند مکان، نور، صدا، چیدمان و کیفیت صندلی‌ها و تهویه اتاق) مناسب می‌باشد و در انگیزه من برای شرکت در این دوره‌ها مؤثر است.	۰/۵۰			
۳۰	برای اینکه بتوانم با عوامل اجرایی مدرسه فرزندم آشنا شوم، دوست دارم در دوره‌های آموزش خانواده شرکت کنم.	۰/۴۴			

ردیف	محتوای عامل‌ها	مؤلفه‌ها و بارهای عاملی آن			
		تسهیل گره‌های شخصی و خانوادگی	تسهیل گره‌های مربوط به مدرسه	تسهیل گره‌های مربوط به مدرّس و محتوای دوره‌ها	ترجیحات و نیازهای والدین و انگیزه‌های بیرونی
۳۱	شرکت در دوره‌های آموزش خانواده فرصت ارتباط با مشاور مدرسه را برای ما فراهم می‌کند.		۰/۳۹		
۳۲	نوع بیان و شیوه تدریس پرانرژی و احساسی مدرّس دوره آموزشی، مرا به شرکت در این دوره‌ها مشتاق‌تر می‌کند.			۰/۶۸	
۳۳	روابط صمیمانه مدرّسین آموزش خانواده با اولیاء شرکت‌کننده در دوره‌های آموزشی، اشتیاق مرا برای حضور در این دوره‌ها افزایش می‌دهد.			۰/۶۵	
۳۴	دسترسی به مدرّس آموزش خانواده بعد از پایان دوره جهت دریافت پاسخ سؤالاتم، انگیزه مرا برای شرکت در دوره‌ها بیشتر می‌کند.			۰/۶۰	
۳۵	جلسات آموزشی که مدرّس از ابزارهایی مثل پاورپوینت، فیلم، کلیپ، عکس و تصویر استفاده می‌کند، برایم جذاب‌تر است.			۰/۶۰	
۳۶	تنوع، جدید و به روز بودن موضوعات ارائه شده در دوره‌های آموزش خانواده، نظرم را جلب می‌کند.			۰/۵۸	
۳۷	تخصص و توانمندی بالای مدرّسین دوره‌های آموزش خانواده تمایل مرا به شرکت در این دوره‌ها افزایش می‌دهد.			۰/۵۴	
۳۸	حضور در دوره آموزشی را ترجیح می‌دهم که مدرّس آن به نظرات اولیاء احترام بگذارد.			۰/۵۴	
۳۹	محتوای خوبی که در دوره‌ها ارائه می‌شود، انگیزه مرا برای شرکت در جلسات بیشتر می‌کند.			۰/۵۲	
۴۰	دوست دارم مدرّسان آموزش خانواده منابع تکمیلی به ما معرفی کنند تا با مطالعه آن‌ها اطلاعاتمان را افزایش دهیم.			۰/۵۰	
۴۱	وقتی مدرّس دوره آموزش خانواده در جلسات آموزشی خود از شعر، آیه قرآن، حدیث، ضرب‌المثل و یا داستان استفاده می‌کند مطالب آموزشی بهتر در ذهن من می‌ماند.			۰/۴۹	
۴۲	اگر دوره‌های آموزشی مختلفی جهت اجرا در مدرسه برنامه‌ریزی شود دوست دارم به انتخاب خودم در این دوره‌ها شرکت کنم.			۰/۶۵	
۴۳	به شرط اینکه اولیاء شرکت‌کننده در دوره‌های آموزش خانواده از نظر سطح تحصیلات و معلومات شبیه هم باشند، ترجیح می‌دهم در این دوره‌ها شرکت کنم.			۰/۵۹	
۴۴	اگر قبل از شرکت در دوره آموزش خانواده اطلاعاتی از مدرّس آن داشته باشم در انگیزه من برای شرکت در این دوره مؤثر خواهد بود.			۰/۵۳	
۴۵	اگر از قبل اسامی ما اولیاء را برای شرکت در دوره‌های آموزش خانواده ثبت نام کنند، حتماً در این دوره‌ها شرکت خواهم کرد.			۰/۵۰	
۴۶	اگر دوره‌های آموزش خانواده در فضای مجازی برگزار شود حتماً در آن‌ها شرکت می‌کنم.			۰/۴۰	
۴۷	دوره‌های آموزشی که به شکل کارگاهی برگزار می‌شوند (یعنی از اولیاء خواسته می‌شود تا کارهای عملی و تمرین‌هایی را انجام دهند) را بیشتر می‌پسندم.			۰/۴۰	
۴۸	من برای اینکه از امتیازهای گواهی شرکت در دوره‌های آموزش خانواده بهره‌مند شوم در این دوره‌ها شرکت می‌کنم.			۰/۷۱	
۴۹	چون در دوره‌های آموزش خانواده حضور- غیاب انجام می‌شود، به همین خاطر در این دوره‌ها شرکت می‌کنم.			۰/۷۰	
۵۰	اگر قرار باشد علت عدم شرکت در دوره‌های آموزش خانواده را به مدیر مدرسه بازگو کنم ترجیح می‌دهم به هر شکل ممکن در این دوره‌ها شرکت کنم تا بازخواست نشوم.			۰/۶۸	

جدول ۶. شاخص‌های برازندگی الگوی اولیه و اصلاح شده پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده

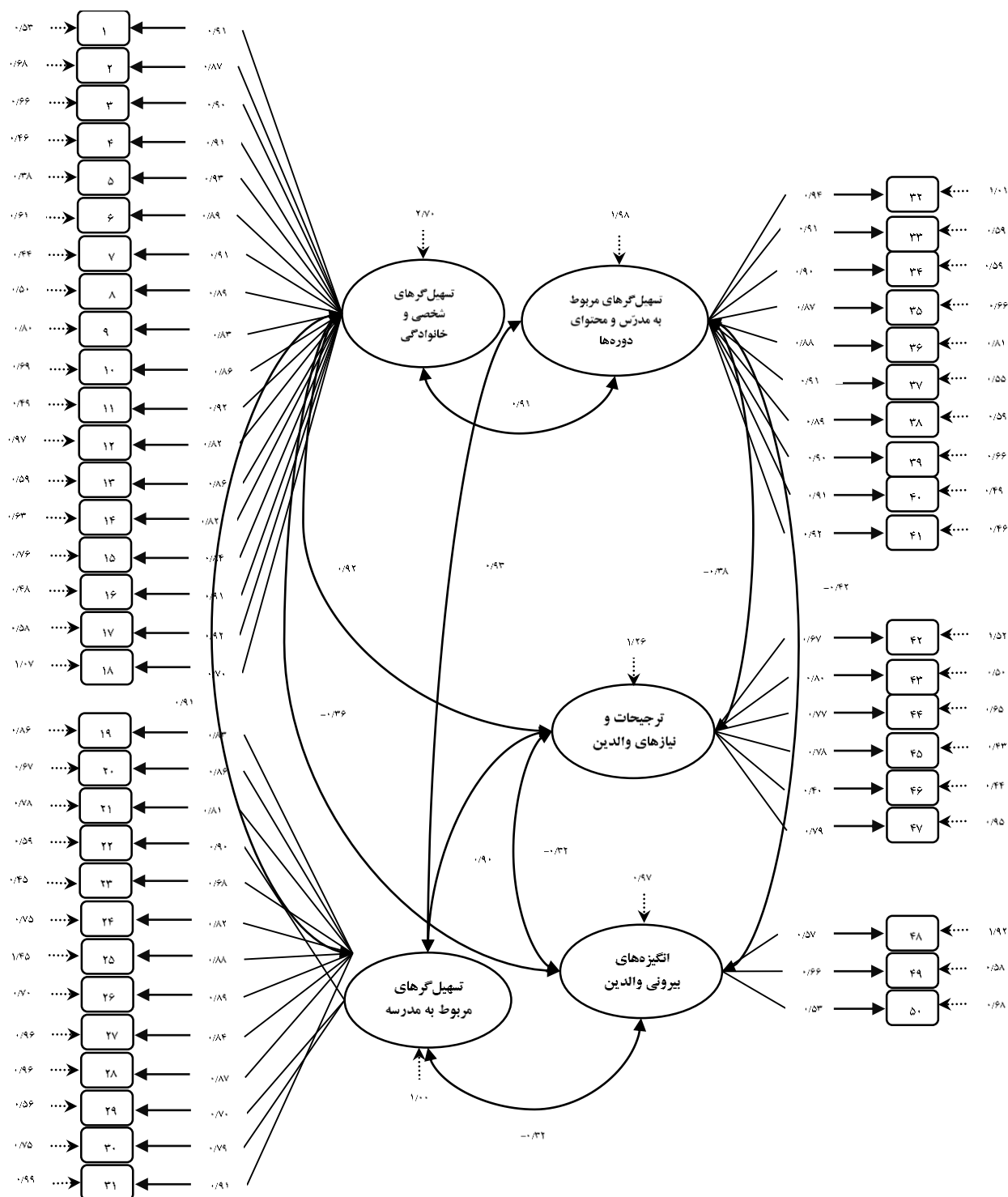
الگوها	df	χ^2	χ^2/df	RMSEA	NFI	CFI	IFI	TLI	GFI	AIC
الگوی پیشنهادی	۱۱۶۵	۱۲۳۰۳/۳۳۱	۱۰/۵۶۱	۰/۰۶	۰/۷۸	۰/۸۰	۰/۸۰	۰/۷۹	۰/۷۸	۱۲۶۲۳/۳۳۱
الگوی اصلاح شده	۹۲۳	۶۴۹۰/۶۹۶	۷/۰۳۲	۰/۰۵	۰/۹۰	۰/۹۰	۰/۹۰	۰/۸۷	۰/۹۰	۷۲۹۴/۶۹۶

نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان می‌دهد که شاخص‌های برازندگی برای مدل اولیه ($\chi^2=12303.3331$, $\chi^2/df=10.561$, $GFI=0.78$, $NFI=0.78$ ،

$CFI=0.80$ ، $IFI=0.80$ ، $TLI=0.79$ ، $AIC=12623.331$ و $RMSEA=0.06$) دارای برازش ضعیف است. اما این الگو برای مدل

باشد. نمودار ۱ بارهای عاملی گویه‌های پرسشنامه پژوهش را بر اساس الگوی اصلاح شده نشان می‌دهد.

اصلاح شده ($\chi^2/df=7/0.32$, $\chi^2=6490/696$), $NFI=0/90$, $GFI=0/90$, $CFI=0/90$, $TLI=0/87$, $AIC=7294/696$ و $RMSEA=0/05$ حاکی از برازش مطلوب الگوی پیشنهادی با داده‌ها می‌باشد.

نمودار ۱. بارهای عاملی گویه‌های پرسشنامه تسهیل گره‌های مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده براساس الگوی اصلاح شده

همان‌طور که در نمودار ۱ مشاهده می‌شود گویه‌های پرسشنامه دارای بارهای استاندارد بزرگتر از $0/40$ و در دامنه‌ای از $\lambda = 0/40$ تا $\lambda = 0/94$ قرار دارند که در سطح معنی‌داری $0/001 < p$ هستند. این یافته نشانگر روایی عاملی خوب سؤالات پرسشنامه تسهیل گرهای مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده می‌باشد. بالاترین بار عاملی مربوط به گویه ۳۲ ($0/94$) از مؤلفه تسهیل گرهای مربوط به مدرّس و محتوای دوره‌ها، و کمترین بار عاملی مربوط به گویه ۴۶ ($0/40$) از مؤلفه ترجیحات و نیازهای والدین بود.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف طراحی و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه تسهیل گرهای مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده انجام شد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی به شناسایی پنج عامل تسهیل گر تحت عنوان تسهیل گرهای شخصی و خانوادگی، تسهیل گرهای مربوط به مدرسه، تسهیل گرهای مربوط به مدرّس و محتوای دوره‌ها، ترجیحات و نیازهای والدین، و انگیزه‌های بیرونی والدین منتهی شد. همچنین، نتایج تحلیل عاملی تأییدی نیز نشان‌دهنده برازندگی مطلوب ساختار پرسشنامه طراحی شده بود.

نتایج پژوهش در ارتباط با مؤلفه تسهیل گر شخصی و خانوادگی به عنوان عامل مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده با یافته‌های مطالعات پژوهشگرانی همچون برحان و نادبو (2024)، بیلمن و همکاران (2023)، حسینی‌نیاز (1391)، قدسی و همکاران (1396)، مظاهری (1394)، و یزدخواستی و عباس‌زاده (1386) همخوان است. به اعتقاد اعتصام‌نیا (1391) در برنامه آموزش خانواده باید به نیازهای والدین و فرزندان توجه شود و به والدین آموزش داده شود تا به واسطه آن، والدین آگاهی بیشتری در مورد مسائل تربیتی کسب نمایند و ارتباط مناسب را به دنبال شیوه‌های تربیتی گوناگون با فرزند خود برقرار سازند. به طور اعم، بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی بندورا (2006)، نقل از قدسی و همکاران (1396) والدینی که خود اثربخشی بالایی دارند، با داشتن عاملیت بالا، میل درونی و تمایل زیادی به مشارکت دارند. زیرا باور به اثربخشی فعالیت‌ها، آن‌ها را برای مواجهه با موقعیت‌های مخاطره‌آمیز و مشکلات آماده می‌کند و به آن‌ها توانایی کنترل این موقعیت‌ها را می‌دهد. برعکس، والدینی که به توانمندی‌های خود شک

دارند، تمایلی برای حضور در فعالیت‌های مشارکتی مدارس نشان نمی‌دهند. به طور اخص، با تکیه بر مدل هوور-دمپسی و سندلر (2005) می‌توان چنین بیان داشت که والدینی که احساس شایستگی، خودارزشمندی و مسئولیت شخصی برای کمک به یادگیری و عملکرد تحصیلی فرزند خود دارند، همچنین منابع حمایتی برای مشارکت را در دسترس می‌پندارند، با احتمال بیشتری در امور آموزشی و تربیتی فرزند مشارکت می‌کنند. پس، عوامل درونی و شخصیتی و همچنین خانوادگی والدین سهم پررنگی در مشارکت آنان در امور مدارس دارد.

نتایج پژوهش حاضر در رابطه با تسهیل گرهای مربوط به مدرسه با نتایج مطالعات آلیسانارین (2020)، حسینی‌نیاز (1391)، قدسی و همکاران (1396) و مهاجران و قلعه‌ای (1394) همسو است. حسینی‌نیاز (1391) معتقد است توجه و حمایت مدیران، سطوح مختلف هدف‌گذاری، برنامه‌ریزی و آموزش‌ها از مشارکت‌های والدین از طریق برنامه‌ریزی‌های آموزشی و تقویت مهارت‌های اجتماعی و آگاهی روانشناختی اولیاء در دوره‌های مختلف می‌تواند از جمله مهم‌ترین عوامل افزایش مشارکت در مدرسه به شمار رود. مهاجران و قلعه‌ای (1394) نیز معتقدند میزان مشارکت والدین در فعالیت‌ها و تصمیم‌گیری‌های مدارس در سطح پایینی قرار دارد. در این میان، مدیر مدرسه سوای از ساختار مدرسه، در مشارکت والدین در امور مدارس نقش کلیدی برعهده دارد. ساختار و فرهنگ مدرسه نیز به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر مشارکت والدین محسوب می‌شود (آلیسانارین، 2020). بنابراین، همسو با مدل هوور-دمپسی و سندلر (2005)، هر اندازه والدین در نزد کارکنان مدرسه احساس ارزشمندی نمایند، احتمال مشارکت آن‌ها بیشتر خواهد شد. در این رابطه، جهت افزایش مشارکت اولیاء در امور مدارس، دست‌اندرکاران امر تعلیم و تربیت و مسئولین می‌بایست اعتماد آن‌ها را جلب نمایند تا به این باور برسند که حضورشان در مدرسه صرفاً برای دریافت کمک‌های مالی نیست و مدرسه به تخصص‌ها و قابلیت‌های آن‌ها در زمینه‌های مختلف نیاز دارد (قدسی و همکاران، 1396).

سومین عامل تسهیل گر مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده، عوامل مربوط به مدرّس و محتوای دوره‌ها بود. این یافته با نتایج مطالعات اقدسی و همکاران (1390)، نبوی و اسماعیلی (1395) و نورالدینی (1390) همخوان است. همراستا با یافته حاضر، نورالدینی (1390) بیان کرده است

که مؤلفه‌های محتوا، نظارت آموزش و پرورش، توانایی مدرّس، زمان و مکان، درآمد والدین و مقطع تحصیلی دانش‌آموز بر میزان شرکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده تأثیرگذار بوده است؛ در این میان، توانایی مدرّس دارای بیشترین سهم پیش‌بینی‌کنندگی برای شرکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده و به ترتیب بعد از آن محتوای دوره‌های آموزش خانواده، نظارت آموزش و پرورش، مکان آموزشی و در نهایت نیز زمان آموزش دوره‌ها بر میزان مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده نقش داشته‌اند. نبوی و اسماعیلی (۱۳۹۵) نیز اذعان داشته‌اند از نظر اولیاء دانش‌آموزان، مدیران و مدرّسین دوره‌ها، محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده تا حد زیادی با نیازهای آموزشی اولیاء دانش‌آموزان دوره ابتدایی در زمینه مسائل تربیتی فرزندان همراستا و هماهنگ بوده است. اما محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده همه نیازهای آموزشی والدین را شامل نمی‌شد. به طوری که، سایر نیازهای آموزشی والدین دانش‌آموزان دوره ابتدایی شامل شناخت نیازهای جسمانی و روانی کودک و نحوه تأمین آن‌ها، چگونگی برقراری ارتباط والدین با کودکان، آشنایی با کتاب‌های مناسب کودکان، و اصول تغذیه کودکان گزارش شده است. به اعتقاد این پژوهشگران چون محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده همه نیازهای والدین را تحت پوشش قرار نمی‌دهد، پس لازم است مدرّسین دوره‌های آموزش خانواده علاوه بر آموزش سرفصل‌های مصوّب، بر اساس یک نظرخواهی در آغاز دوره، سایر نیازهای والدین را نیز شناسایی کنند و بر آن اساس برنامه آموزشی خود را طراحی و برگزار نمایند.

به علاوه، یافته‌های مطالعه نشان داد ترجیحات و نیازهای والدین یکی دیگر از تسهیل‌گرهای مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده است. این یافته با نتایج مطالعات آزاد مرزآبادی و زارعی (۱۳۹۷)، مظاهری (۱۳۹۴)، نبوی و اسماعیلی (۱۳۹۵) و نورالدینی (۱۳۹۰) هماهنگ است. نتایج مطالعه حاضر در ارتباط با عامل ترجیحات و نیازهای والدین نشان داد که والدین برای شرکت در دوره‌های آموزش خانواده، ترجیح‌ها، خواسته‌ها و نیازهایی دارند که اگر این خواسته‌ها از سوی مدرسه برآورده شود، بر مشارکت آن‌ها نقش تسهیل‌کننده‌ای خواهد داشت. اقدسی و همکاران (۱۳۹۰) نیز معتقدند نیازسنجی اصولی و علمی بر موفقیت کلاس‌های آموزش خانواده تأثیر مهمی دارد. بدین معنی که اگر قبل از شروع کلاس‌ها، نیازهای آموزشی خانواده‌ها و اولیاء بررسی شود و سپس دوره‌های آموزش خانواده

مطابق با این نیازها برگزار گردد، موفقیت بیشتری حاصل خواهد شد. در این راستا، نبوی (۱۴۰۰) نیز اذعان داشته است از دیدگاه اولیاء، مدرّسین دوره‌ها و مدیران مدارس، محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده تا اندازه زیادی با نیازهای آموزشی اولیاء دانش‌آموزان هماهنگی دارد اما همه نیازهای آموزشی آنان را پوشش نمی‌دهد. بنابراین، در نظر گرفتن نیازهای آموزشی اولیاء دانش‌آموزان در هر منطقه و استان در زمینه مسائل تربیتی فرزندان توسط برنامه‌ریزان و کارشناسان انجمن اولیاء و مربیان و انجام نیازسنجی آموزشی از اولیای شرکت‌کننده در مدارس توسط مدرّسین دوره‌های آموزش خانواده باعث می‌گردد که آموزش خانواده اثربخش شده و کمک شایانی به تحقق اهداف این دوره‌ها می‌نماید.

عامل تسهیل‌گر آخر مربوط به انگیزه‌های بیرونی اولیاء برای شرکت در دوره‌های آموزش خانواده بود. با تکیه بر نظریه هوور-دمپسی و سندلر (۲۰۰۵) یکی از مؤلفه‌های مهم در فرایند مشارکت تحصیلی والدین، نحوه ادراک آن‌ها از درخواست دیگران جهت مشارکت می‌باشد. به این صورت که هر اندازه که والدین نزد فرزند، معلّم و کارکنان مدرسه احساس ارزشمندی نمایند به همان اندازه احتمال مشارکت آن‌ها در امور آموزشی و تربیتی فرزندان بیشتر خواهد شد (آیس و هوور -دمپسی، ۲۰۱۱). از طرفی، لازم است تا با فراهم آوردن امکانات و آموزش‌هایی، افراد در موقعیت بهتری قرار گیرند و از توانایی‌های خود شناخت بیشتری داشته باشند (قدسی و همکاران، ۱۳۹۶) که مجموع این عوامل می‌تواند در ایجاد علاقمندی اولیاء برای شرکت در دوره‌های آموزش خانواده اثرگذار باشد. این پژوهش همانند سایر مطالعات دارای یکسری محدودیت بود. پژوهش حاضر در ۱۴ منطقه آموزشی استان زنجان (ابه‌ر، افشار، انگوران، ایجرود، بزینه رود، خداوند، خرمدره، ناحیه ۱، ناحیه ۲، زنجانرود، سجاسرود، سلطانیه، طارم و ماهنشان) انجام شد، لذا نمی‌توان نتایج آن را به سایر استان‌ها و مناطق آموزشی تعمیم داد. همچنین، در پژوهش حاضر به منظور جمع‌آوری اطلاعات موردنظر از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد، نتایج خود-گزارشی ممکن است متفاوت از رفتار واقعی آزمودنی‌ها باشد، زیرا آزمودنی‌ها ممکن است صادقانه آن را تکمیل نکنند. بنابراین، تعمیم نتایج این پژوهش باید با در نظر گرفتن این محدودیت صورت گیرد. پژوهشگران آتی می‌توانند به منظور افزایش قدرت تعمیم‌پذیری یافته‌های پژوهش حاضر، آن را در جوامع دیگر مورد مطالعه قرار دهند. همچنین، برای تعمیم

نتایج مطالعه حاضر به مدارس غیرانتفاعی، استثنائی، کار و دانش، هنرستان‌ها و مدارس فنی-حرفه‌ای پیشنهاد می‌شود که به انجام مطالعه‌ای با همین عنوان در این مدارس پرداخته شود. به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود که با استفاده از پرسشنامه طراحی شده پژوهش حاضر، به بررسی رابطه تسهیل گره‌های مشارکت والدین با متغیرهای روانشناختی (همچون شخصیت والدین، رضایت از زندگی، بهزیستی ذهنی والدین) بپردازند.

علاوه بر این، به مسئولین برگزاری دوره‌های آموزش خانواده پیشنهاد می‌شود که همواره در دوره‌های خود از مدرّسین مجرب، با تجربه و اخلاق‌مدار دعوت نمایند. چرا که این مورد از جمله مهم‌ترین نیازهای آموزشی اولیاء بوده و با انجام این کار به افزایش مشارکت والدین در دوره‌های آموزش خانواده کمک خواهند کرد. به برنامه‌ریزان و مدرّسین دوره‌های آموزش خانواده پیشنهاد می‌شود که اطلاعات و محتوای مورد ارائه در دوره‌ها را بر اساس نیازهای والدین تطبیق داده و ضمن توجه به سطح سواد و معلومات والدین و بهره‌مندی از تکنولوژی آموزشی به ارائه محتوا بپردازند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این پژوهش برگرفته از طرح پژوهشی انجام شده به شماره ۶۵-۵۷۰۰/۴۳۶۵۲ خاتمه یافته مورخ ۱۴۰۰/۰۹/۱۱ و با حمایت اداره کل آموزش و پرورش استان زنجان است. به منظور حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش سعی شد تا جمع‌آوری اطلاعات پس از جلب رضایت اولیاء شرکت‌کننده در پژوهش انجام شود. همچنین، به منظور رازداری در حفظ اطلاعات شخصی و ارائه نتایج بدون قید نام و مشخصات شناسنامه افراد، اطمینان داده شد.

حامی مالی: این پژوهش در قالب طرح پژوهشی و با حمایت مالی اداره کل آموزش و پرورش استان زنجان انجام شده است.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله توسط نویسنده اول تحلیل و تدوین و با همکاری و مشاوره نویسنده دوم، سوم و چهارم انجام شده است.

تضاد منافع: نویسندگان اعلام می‌دارند که در نتایج این پژوهش هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: بدین‌وسیله از تمامی اولیاء شرکت‌کننده در این پژوهش تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

ابراهیم تبار گردودباری، اسفندیار؛ عمادیان، سیده علیا؛ و میرزائیان، بهرام. (۱۴۰۰). اثربخشی برنامه آموزش خانواده بر پیوند والدینی و رفتارهای

پرخاطر نوجوانان. *ابن‌سینا*، ۲۳(۳)، ۴۳-۵۱.

<https://ebnesina.ajau.ac.ir/article-1-981-fa.html>

آزاد مرزآبادی، اسفندیار؛ و زارعی، احمد. (۱۳۹۷). نیازسنجی آموزشی برنامه‌های آموزش خانواده (FTP) برای اولیاء نظامی دانش‌آموزان:

مطالعه موردی مدارس متوسطه یک شهرک نظامی در شهر تهران. *مجله*

طب نظامی، ۲۰(۵)، ۵۶۳-۵۷۳.

https://militarymedj.bmsu.ac.ir/article_1000782.html

اعتصام‌نیا، امین. (۱۳۹۱). *ارزیابی از تحقق اهداف آموزش خانواده از دیدگاه*

مدیران مدارس ابتدایی شهر تهران در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰. پایان‌نامه

کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

اقدسی، علی نقی؛ فرید، ابوالفضل؛ و بایرام‌زاده، حمیرا. (۱۳۹۰). آسیب‌شناسی

آموزش خانواده در آموزش و پرورش شهرستان ماکو از دیدگاه اولیاء

دانش‌آموزان در سال ۱۳۹۰. *زن و مطالعات خانواده*، ۱۴، ۴۳-۶۴.

<https://www.sid.ir/paper/206174/fa>

ترابی، افسانه؛ و قشقای‌زاده، نصرالله. (۱۴۰۲). شناسایی و اولویت‌بندی مولفه‌های

نهادینه‌سازی آموزش خانواده از دیدگاه دبیران شهرستان شهرضا. *ماهنامه*

علمی-تخصصی پایاشهر، ۵۲، ۱۸۹-۱۷۹.

حسینی‌نیز، سید مجتبی. (۱۳۹۱). *عوامل مؤثر بر مشارکت فعال والدین در امور*

آموزشی و پرورشی دانش‌آموزان از دید مدیران مدارس متوسطه شهر

تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران،

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی.

<https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/69d249af5db1faabe38394db7875d6c7>

حنیفی، فریبا؛ حیدری تفرشی، غلام حسین؛ و سوهانی، عاطفه. (۱۳۹۱). تأثیر

برنامه‌های آموزش خانواده بر تقویت تفکر انتقادی دانش‌آموزان دوره

ابتدایی شهر تهران. *فصلنامه علمی-پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی*،

۴۰(۱)، ۵۶-۴۰.

<https://sanad.iau.ir/Journal/jearq/Article/1113290>

ریسیان امیری، رقیه؛ صادقی، جمال؛ آقاجانی هشین، طهمورث؛ و دای‌زاده،

حسین. (۱۴۰۲). مدل‌یابی روابط ساختاری سازگاری زن‌شویی والدین با

عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان با نقش میانجی گر شادکامی در نوجوانان.

مجله علوم روانشناختی، ۲۲(۱۲۸)، ۱۶۴۸-۱۶۳۳.

<https://doi.org/10.52547/JPS.22.128.1633>

زنجانی‌زاده، هما؛ دانایی، مجید؛ و سلیمی‌نژاد، مهدی. (۱۳۹۴). بررسی میزان

مشارکت خانواده‌ها در مدارس استان خراسان رضوی و عوامل مؤثر بر

آن. *جامعه‌شناسی آموزش و پرورش*، ۲۱(۲)، ۷۱-۱۰۱.

https://www.iase-jrn.ir/article_43655.html

عطار خامنه‌ای، فاطمه؛ کدیور، پروین؛ امامی‌پور، سوزان؛ و سپاه منصور، مژگان.

(۱۴۰۱). نقش میانجی گر نظم جویی شناختی هیجان در رابطه بین حمایت

اجتماعی ادراک شده و شایستگی تحصیلی. *مجله علوم روانشناختی*، ۲۱

(۱۲۰)، ۲۴۴۸-۲۴۳۳.

<https://doi.org/10.52547/JPS.21.120.2433>

قدسی، علی محمد؛ بلالی، اسماعیل؛ و لطیفی پاک، ندا. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر

عوامل اجتماعی مؤثر بر میزان مشارکت اولیاء در امور مدارس همدان.

فصلنامه توسعه اجتماعی (توسعه انسانی سابق)، ۱۲(۱)، ۸۱-۱۰۶.

https://qjssd.scu.ac.ir/article_13049.html

قرنجیک، آریتا؛ بیانی، علی اصغر؛ صائمی، حسن؛ و فکوری حاجیار، حسین.

(۱۴۰۱). واکاوی ضرورت‌های طراحی برنامه درسی آموزش خانواده در

مدارس دوره ابتدایی. *فصلنامه علمی-پژوهشی خانواده و پژوهش*، ۱۹

(۱)، ۴۰-۲۵.

<http://qjfr.ir/article-۱۵۹۳-۱-fa.html>

مظاهری، حسن. (۱۳۹۴). بررسی نیازهای آموزشی والدین دانش‌آموزان دوره دوم

متوسطه در کلاس‌های آموزش خانواده. *فصلنامه خانواده و پژوهش*، ۲۴،

۴۷-۵۸.

<https://qjfr.ir/article-1-74-fa.html>

موسیوند، محبوبه. (۱۴۰۰). الگوی ساختاری عملکرد خانواده، سرمایه

روانشناختی، نیازهای روان‌شناختی با نشاط ذهنی: نقش میانجی

مسئولیت‌پذیری نوجوانان در دوران بلوغ. *مجله علوم روانشناختی*،

۲۰(۱۰۳)، ۱۱۷۰-۱۱۴۷.

<https://doi.org/10.52547/JPS.20.103.1147>

مهاجران، بهناز؛ و قلعه‌ای، علیرضا. (۱۳۹۴). بررسی میزان، موانع و راهکارهای

مشارکت والدین در برنامه‌ها، فعالیت‌ها و تصمیم‌گیری‌های مدارس.

کنفرانس ملی روانشناسی، علوم تربیتی و اجتماعی، موسسه علمی

تحقیقاتی کومه علم آوران دانش، مازندران.

<https://civilica.com/doc/399415/>

نبوی، سید صادق. (۱۴۰۰). نیازسنجی دوره‌های آموزش خانواده برای اولیاء

دانش‌آموزان دوره متوسطه در زمینه مسایل تربیتی فرزندان. *نظریه و عمل*

در تربیت معلمان، ۷(۱۲)، ۲۸-۱.

https://itt.cfu.ac.ir/article_2220.html

نبوی، سیدصادق؛ و اسماعیلی، علی. (۱۳۹۵). بررسی نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان دوره ابتدایی در زمینه مسایل تربیتی فرزندان جهت آموزش خانواده. فصلنامه مطالعات پیش دبستان و دبستان، ۱(۴)، ۸۳-۱۰۸.

https://soece.atu.ac.ir/article_7825.html

نورالدینی، مریم. (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر وضعیت شرکت اولیاء برای حضور در کلاس‌های آموزش خانواده شهرستان زرند کرمان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

یزدخواستی، بهجت؛ و عباس‌زاده، محمد. (۱۳۸۶). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت والدین دانش‌آموزان در امور مدرسه ای دانش‌آموزان مقطع متوسطه استان آذربایجان شرقی. مجله علوم تربیتی، ۱۴(۳)، ۶۲-۴۵.

https://education.scu.ac.ir/article_15772.html

References

Aghdasi, A. N., Farid, A., & Bayramzadeh, H. (2011). Pathology of family education in the education system of Makoo from the perspective of students' parents in 2011. *Women and Family Studies*, 14, 43-64. <https://www.sid.ir/paper/206174/fa>

Alinsunurin, J. (2020). School learning climate in the lens of parental involvement and school leadership: lessons for inclusiveness among public schools. *Smart Learning Environments*, 7(1), 25. <https://doi.org/10.1186/s40561-020-00139-2>

Attarkhamanehei, F., Kadivar, P., Emamipur, S., & Sepah Mansur, M. (2023). The mediating role of cognitive emotion regulation in the relationship between perceived social support and academic competence. *Journal of Psychological Science*. 21(120), 2433-2448. <https://doi.org/10.52547/JPS.21.120.2433>

Azad Marzabadi, E., & Zaarei, A. (2018). The need assessment of Family Training Programs (FTPs) for Military parents: Case study of high schools in a Military Town in Tehran, Iran. *Journal of Military Medicine*, 20(5), 563-573. https://militarymedj.bmsu.ac.ir/article_1000782.html

Aziz, R., Susilowati, M., Masturin, M., & Prasajo, Z. H. (2023). Teacher-parent collaboration for developing student character in online learning. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*, 12(3), 1477-1485. <https://doi.org/10.11591/ijere.v12i3.24456>

Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Beelmann, A., Arnold, L. S., & Hercher, J. (2023). Parent training programs for preventing and treating

antisocial behavior in children and adolescents: A comprehensive meta-analysis of international studies. *Aggression and violent behavior*, 68, 101798.

Berhanu, K. Z., & Naidoo, P. (2024). The relationship between parent-teacher-student association (PTSA) involvement in school and academic achievement as mediated by learning engagement in the case of primary schools. *Social Sciences & Humanities Open*, 10, 101172. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2024.101172>

Boateng, G. O., Neilands, T. B., Frongillo, E. A., Melgar-Quonez, H. R., Young, S. L. (2018). Best practices for developing and validating scales for health, social, and behavioral research: a primer, *Frontiers in Public Health*, 6, 149. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2018.00149>

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.). *How people learn: Brain, mind, experiences and school*. Washington, D.C.: National Academy Press.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.

Ebrahimtabar Gardarudbari, E., Emadian, S. A., & Mirzaian, B. (2021). The effectiveness of family education classes on parental bonding and high-risk behaviors among adolescents. *Ebnesina*, 23(3), 43-51. <https://ebnesina.ajau.ac.ir/article-1-981-fa.html>

Etesam Nia, A. (2013). *Evaluation of the achievement of family training goals from the perspective of elementary school principals in Tehran during the 2012-2013 academic year*. Master's dissertation, Islamic Azad University of Central Tehran Branch.

Garbacz, S. A., Minch, D. R., Lawlor, K. L., & Flack, C. (2023). Advancing research to improve family-school collaboration in school mental health. In *Handbook of School Mental Health: Innovations in Science and Practice* (pp. 153-167). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-20006-9_11

Gharanjik, A., Bayani, A. A., Saemi, H., Fakouri Hajjar, H. (2022). An Investigation of the importance of designing a family education curriculum for elementary schools. *QJFR*, 19 (1), 25-40. <http://qjfr.ir/article-1-1593-fa.html>

Ghodsi, A., Balali, E., & Latifipak, N. (2017). A study of effects of social factors on parents, participation in Hamadan senior high schools. *Quarterly Journal of*

- Social Development*, 12(1), 81–106. https://qjssd.scu.ac.ir/article_13049.html
- Hanifi, F., Heydari Tafreshi, G. H., & Sohani, A. (2013). The effects of family education programs on reinforcement of critical thinking of the primary students in city of Tehran. *Educational Administration Research Quarterly*, 4(1), 40–56. <https://sanad.iau.ir/Journal/jearq/Article/1113290>
- Hornstra, R., Groenman, A. P., Van der Oord, S., Luman, M., Dekkers, T. J., van der Veen-Mulders, L., ... & van den Hoofdakker, B. J. (2023). Which components of behavioral parent and teacher training work for children with ADHD?—a metaregression analysis on child behavioral outcomes. *Child and adolescent mental health*, 28(2), 258–268. <https://doi.org/10.1111/camh.12561>
- Hoover-Dempsey, K., & Sandler, H. (2005). *Final performance report for OERI: The social contexts of parental involvement: A path to enhanced achievement*. Presented to Project Monitor, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education, March 22, 2005.
- Hosseini Niaz, S. M. (2013). *Factors affecting the active involvement of parents in the educational perspective of high school students in Tehran from 2011 to 2012 academic year*. Master's thesis, Islamic Azad University of Tehran Branch. <https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/69d249af5db1faabe38394db7875d6c7>
- Ice, C. L., & Hoover-Dempsey, K. V. (2011). Linking parental motivations for involvement and student proximal achievement outcomes in homeschooling and public schooling settings. *Education and Urban Society*, 43(3), 339–369. <https://doi.org/10.1177/0013124510380418>
- Kaiser, H. F. (1960). The application of electronic computers to factor analysis. *Educational & Psychological Measurement*, 20(1), 141–151. <https://doi.org/10.1177/001316446002000116>
- Keengwe, G., & Onchwari, A. (2024). Assessment of parent-teacher relationships in early childhood education programs during the COVID-19 pandemic. *Early Childhood Education Journal*, 52(2), 305–317. <https://doi.org/10.1007/s10643-022-01431-1>
- Kim, E., & Sheridan, S. (2015). Foundational aspects of family-school connections: Definitions, conceptual frameworks, and research needs. In S. M. Sheridan, & E. Moorman Kim (Eds). *Foundational Aspects of Family-School Partnership Research* (pp. 1-14). New York: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-13838-1_1
- Ma, T., Tellegen, C. L., & Sanders, M. R. (2024). The role of parenting self-efficacy on teacher-child relationships and parent-teacher communication: Evidence from an Australian national longitudinal study. *Journal of School Psychology*, 103, 101296. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2024.101296>
- Mazaheri H. (2014). Family training programs and the educational needs of parents of senior high school students. *Quarterly Journal of Family and Research*, 11(3), 47-58. <https://qjfr.ir/article-1-74-fa.html>
- Mohajeran, B., & Ghaleei, A. (2015). *Investigating the extent, barriers, and strategies for parental participation in school programs, activities, and decision-making*. The First Conference on Psychology, Educational and Social Sciences, Mazandaran. <https://civilica.com/doc/399415/>
- Moosivand, M. (2021). Structural model of family functioning, psychological capital, psychologically active psychological needs: The mediating role of adolescent responsibility in adolescence. *Journal of Psychological Science*, 20(103), 1147-1170. <https://doi.org/10.52547/JPS.20.103.1147>
- Nabavi, S. S. (2021). Needs assessment of family education courses for parents of high school students in the field of children's educational issues. *Theory and Practice in Teacher Education*, 7(12), 1–28. https://itt.cfu.ac.ir/article_2220.html
- Nabavi, S. S., & Esmaeili, A. (2016). A study the educational needs of primary school students' parents for family education. *Preschool and Elementary School Studies*, 1(4), 83–108. https://soece.atu.ac.ir/article_7825.html
- Nouraldini, M. (2011). *A study of factors influencing the participation of parents in family education classes in Zarand, Kerman*. Master's dissertation, Shahid Beheshti University.
- Paramansyah, A., Hamzah, H., Putra, R. P., Direja, A. H. S., & Zamakhsari, A. (2023). The Impact of Parents Training Program for the Psychosocial Development of Autism Spectrum Disorder Students. *Journal on Education*, 6(1), 6147–6154. <https://doi.org/10.31004/joe.v6i1.3811>
- Piaget, J. (1981). Their relations during child development. Palo Alto, CA: Annual Reviews.
- Reisian Amiri, R., sadeghi, J., Aghajanyhashjin, T., & Daeizadeh, H. (2023). Modeling the structural relationships of parents' marital compatibility with

- students' academic performance with the mediator role of happiness in high schools for boys in Babol city. *Journal of Psychological Science*, 22(128), 1633–1648.
<https://doi.org/10.52547/JPS.22.128.1633>
- Rogers, M. A., A. J. Hickey, J., Wiener, N., Heath, and R. Noble. (2018). "Factor Structure, Reliability and Validity of the Parental Support for Learning Scale: Adolescent Short Form (PSLS-AS)." *Learning Environments Research*, 21 (3), 423–431.
<https://doi.org/10.1007/s10984-018-9262-4>
- Schaeffer, M. W., Rozek, C. S., Berkowitz, T., Levine, S. C., & Beilock, S. L. (2018). Disassociating the relation between parents' math anxiety and children's math achievement: Long-term effects of a math app intervention. *Journal of experimental psychology. General*, 147(12), 1782–1790.
<https://doi.org/10.1037/xge0000490>
- Schmid, E. (2021). «Alle sammen støtter hverandre og hjelper hverandre hvis vi trenger motivasjon»: Et elevperspektiv på læring og relasjoner i flerkulturelle videregående skoler med lave inntakskrav. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, 2(1), 44–60.
<https://doi.org/10.18261/issn.2535-8162-2021-01-03>
- Schmid, E., & Garrels, V. (2021). Parental involvement and educational success among vulnerable students in vocational education and training. *Educational Research*, 63(4), 456–473.
<https://doi.org/10.18261/.2535-8162-2021-01-03>
- pruijt, R., Kassenberg, A., & Willemse, M. (2022). *Working together towards family-school partnership: What works?* European research network about parents in education, Netherlands.
- Tinsley, H. E., & Tinsley, D. J. (1987). Uses of factor analysis in counseling psychology research. *Journal of Counseling Psychology*, 34(4), 414–424.
<https://doi.org/10.1037/0022-0167.34.4.414>
- Torabi, A., & Ghashghayi Zadeh, N. (2023). Identification and prioritization of the components of institutionalizing family training from the perspective of teachers in Shahreza city. *Payashahr Scientific-Technical Monthly*, 52, 179-189.
- Velez-Agisto, N., Soto-Crespo, J., Vizcarrondo-Opppenheimer, M., Vega-Molina, S., & Coll, C. (2017). Bronfenbrenner's bioecological theory revision: Moving from macro into micro. *Perspectives on Psychological Science*, 12(5), 900-910. <https://doi.org/10.1177/1745691617704397>
- Vygotsky, L. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Yazdkhahsti, B., & Abbaszadeh, M. (2007). A Study of Factors Influencing Parent Participation in High School Affairs: Case Study of East Azarbaijan Province High Schools. *Journal of Educational Sciences*, 14(3), 45-62.
https://education.scu.ac.ir/article_15772.html
- Zanjanizadeh, H., Danayi, M., & Soleymizadeh, M. (2015). A survey of the rate of family participation in schools and its affecting factors in Khorasan Razavi. *Sociology of Education*, 1(2), 71-101.
https://www.iase-jrn.ir/article_43655.html